

Konferencia a családnév-változtatásokról

1. „Névváltoztatás – társadalom – történelem. Családnév-változtatások – több szempontú megközelítésben”. E címen rendezett konferenciát 2007. november 22. és 24. között a Magyar Nyelvtudományi Társaság, valamint az Eötvös Loránd Tudományegyetem Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézete. Az előzetes várakozásokat fölülmúlóan 27 előadás hangzott el a meghirdetett témakörben a három nap alatt. Az előadók több tudományterületet: a történettudományt, a kisebbségkutatást, a nyelvészetet és a névtant, az irodalomtudományt, a jogtudományt képviselték. A konferencia megszervezéséhez a családnév-változtatások kutatására 2005-ben, a fentebbi intézmények mellett alakult interdiszciplináris kutatócsoport, illetve az ennek tevékenységét támogató OTKA T 49095 számú pályázat biztosította a háttérrel. (Ezekről bővebben l. a kutatócsoport honlapját: nevvaltoztatas.elte.hu.)

2. A szervező intézményeket képviselő KISS JENŐ akadémikus köszöntő szavai után átfogó témájú előadások nyitották meg a programot: KARÁDY VIKTOR társadalomtörténész a névváltoztatások (kiemelten: a névmagyarosítások) társadalomtörténeti jelentőségéről beszélt, HAJDÚ MIHÁLY névkutatóként azok névtani vonatkozásait és típusait mutatta be, PAPP IMRE államtitkár pedig a családnév-változtatások időszerű gyakorlati kérdéseit fejtegette.

A következőkben előbb FARKAS TAMÁS adott különböző szempontokat, nevezett meg irányokat, feladatokat a névváltoztatások vizsgálatához, majd MAITZ PÉTER a dualizmus korának névváltoztatásra ösztönző propagandaszövegeiben tárta fel a meggyőzés, a kirekesztés és a befogadás diszkurzív stratégiáit. KOZMA ISTVÁN a XIX–XX. század fordulójának névváltoztatásait azok résztvevőinek vallási (zsidó–keresztény) különbségei szerint vizsgálta.

Az első nap délutánján a magyarországi kisebbségek névváltoztatási kérdései kerültek előtérbe. GOMBOS JÁNOS és GYIVICSÁN ANNA a magyarországi szlovákság családnév-változásait mutatta be: előbbi a dél-alföldi szlovákság XVIII. századi történetéhez nyújtott adalékokat, utóbbi pedig a szlovákság névmagyarosítási modelljeit elemezte. A nap három utolsó előadása a magyarországi németek történetéhez szolgált adalékokkal: BINDORFFER GYÖRGYI több német közösség névhasználatának tényezőit, FÖGLEIN GIZELLA az 1945-öt követő kitelepítéseknek a névváltoztatásokkal és Magyarország agrárszerkezetének átalakulásával kimutatható összefüggéseit, végül SZILÁGYI ANIKÓ az 1868-as kislódi tömeges névváltoztatás háttérét, mozgatórugóit és lefolyását tárgyalta.

A szimpózium második napja SZÜCS JUDITnak a XX. századi dél-alföldi névváltoztatásokat tárgyaló előadásával kezdődött, majd – az előző nap folytatásaként – további, kisebbségi helyzetű társadalmi csoportok névváltoztatásainak kérdéseivel folytatódott. FENYVES KATALIN és KOZMA JUDIT egy sajátos allogén csoport, a zsidóság családnév-

változtatásait elemezte különböző szempontokból: a névválasztást mint akkulturációs stratégiát, illetve zsidók névváltoztatásait a XIX. századi Magyarországon és Ausztriában. A magyarországi kisebbségek után a határainkon túl élő magyar kisebbségek névváltoztatási lehetőségeit, sajátosságait ismerhette meg a hallgatóság: VÖRÖS FERENC a névhelyreállítás jelenségét szlovákiai példákon keresztül ismertette, HOCHBAUER MÁRIA pedig a rendszerváltozás utáni erdélyi magyar névváltoztatások jellemzőit tárgyalta. BENCE ERIKA előadásában a vajdasági magyar irodalom alkotóinak névváltoztatásait mutatta be.

A péntek délutáni előadók egy-egy szűkebb tájegység családnév-változtatási kérdéseit állították a figyelem középpontjába. FÜLÖP LÁSZLÓ Kaposvár környékének, VARGA JÓZSEFNÉ HORVÁTH MÁRIA Győr és MIZSER LAJOS a nyíregyházi tírjákók névváltoztatásait tárgyaló előadása Magyarország három különböző vidékének jellegzetességeit világította meg. Az utóbbi előadáshoz hasonlóan NAGY IMRE GÁBOR nemcsak földrajzilag, hanem társadalomszerkezetileg is kiemelt egy meghatározott csoportot: a Somogy és Baranya megyei közigazgatási tisztviselők 1933. évi névváltoztatásait ismertette eddig feldolgozatlan levéltári anyagok alapján.

Magyarország és a magyarság határain túlra tekintett a második nap két utolsó előadása: BÁNYAI VIKTÓRIA a névhéberesítés társadalomtörténeti és nyelvi vonatkozásait, míg FÁBIÁN ZSUZSANNA az olaszországi névváltoztatások jellemzőit vázolta fel.

A zárónapon – mintegy keretbe foglalva a szimpóziumot – ismét áttekintőbb jellegű előadásokat hallhattak az érdeklődők. JUHÁSZ DEZSŐ a családnév-változtatások múltidéző névízlését mutatta be, T. SOMOGYI MAGDA az írói névadás névváltoztatásairól nyújtott áttekintést, MIKESY GÁBOR térképlapokon szemléltette az 1895-ös névmagyarosítások földrajzi eloszlását, végül SZABÓ ZSUZSANNA KATALIN a hivatalos névváltoztatások jogtörténeti hátterét világította meg.

A program FARKAS TAMÁSNAK a szervezők képviseletében elmondott zárszavával fejeződött be.

3. Az előadások magyar nyelvű, angol tartalmi kivonattal ellátott szövegét tartalmazó kötet később fog megjelenni, s reményeink szerint új távlatokat, ötleteket, irányokat ad majd a témakör kutatásának.

KOZMA JUDIT